

23. 4. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Postavení nezletilého pacienta po novele zákona o zdravotních službách

Dne 28. 2. 2013 podepsal prezident novelu zákona o zdravotních službách[1], jejímž hlavním smyslem je odstranit aktuální aplikační problémy zákona o zdravotních službách (dále jen „ZoZS“), které vyvstaly prakticky ihned po té, co zákon vstoupil v život.[2] Novela ZoZS má vyjasnit zejména podmínky poskytování zdravotních služeb nezletilým pacientům a pacientům s omezenou či zbavenou způsobilostí k právním úkonům.

Dalšími body novely zákona o zdravotních službách jsou: poskytování informací o zdravotním stavu, souhlas nezletilého pacienta s poskytováním zdravotních služeb a odstranění požadavku souhlasu obou rodičů s poskytováním zdravotních služeb, povinnost oznamování hospitalizace soudu, zmírnění kvalifikačních předpokladů přípravy na výkon zdravotnického povolání, souhlas s nakládáním s částmi lidského těla za účelem výuky, vědy nebo výzkumu.

Tento článek však pojednává pouze o dvou institutech z výše uvedených hlavních změn, a to o **zavedení souhlasu nezletilého pacienta namísto souhlasu jeho zákonného zástupce a o zrušení problematického institutu ustanovování opatrovníka.**

Dne 1. 4. 2012 nabyl účinnosti zákon č. [372/2011](#) Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (ZoZS). Tento zákon vymezil zcela nově a komplexně především práva a povinnosti poskytovatelů zdravotních služeb, práva a povinnosti zdravotnických pracovníků (§45 - 51 ZoZS) a práva a povinnosti pacientů (§28 - 42 ZoZS). Mimo jiné také nově definoval zdravotní služby (§ 5 a násl. ZoZS) a podmínky pro jejich poskytování (§ 11- 14 ZoZS).

Zákon o zdravotních službách zavedl revoluční změnu v přístupu k pacientům, tedy model rovnoprávného partnerského vztahu lékař - pacient (poskytovatel zdravotní služby - pacient). Model partnerského vztahu staví pacienta do role hlavního účastníka procesu poskytování zdravotních služeb se zdůrazněním jeho individuálních potřeb. Díky zavedení pojmu „zdravotní služba“ namísto do té doby používaného pojmu „zdravotní péče“ ustupuje do pozadí i tzv. paternalistický přístup ve vztahu lékař-pacient, kdy jsou obě strany v nerovném postavení, avšak toto nerovné postavení obě strany přijímají víceméně dobrovolně (silnější lékař - slabší pacient).

K roli nezletilého pacienta a pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům při získávání souhlasu s poskytováním zdravotní služby

Posílení role pacienta sebou nese i posílení role pacientů nezletilých nebo pacientů zbavených způsobilosti k právním úkonům. U takovýchto pacientů je nyní zohledněna nejen skutečnost, že nejsou s ohledem na svůj věk nebo rozumovou způsobilost schopni posoudit potřebnost a účel poskytnutí zdravotních služeb, ale i to, že schopnost posuzování, tedy i schopnost provést určitý právní úkon, narůstá spolu s věkem a rozvíjejícím se stupněm rozumové a volní vyspělosti u nezletilých pacientů. Pacienti zbaveni způsobilosti k právním úkonům mají schopnost posuzování, tedy i schopnost provést určité právní úkony dle jejich rozumové a volní vyspělosti, popřípadě i podle rozsahu omezení jejich způsobilosti k právním úkonům. Je tedy třeba při poskytování zdravotních služeb přihlížet i k tomu, co si tito pacienti přejí.

Ustanovení § 35 odst. 2 písm. a) ZoZS stanovuje podmínky, za kterých lze poskytnout zdravotní služby nezletilému pacientovi. Z platného znění tohoto ustanovení vyplývá, že je třeba souhlasu obou rodičů v případě, poskytují-li se zdravotní služby, které mohou podstatným způsobem negativně ovlivnit další zdravotní stav pacienta nebo kvalitu jeho života. Stávající právní úprava působí nemalé potíže, zejména u nezletilých pacientů, jejichž rodiče nežijí spolu. V těchto případech bývá velmi obtížné získat souhlas od obou rodičů, avšak téměř vždy jej dle stávající právní úpravy poskytovatelé zdravotních služeb vyžadují od obou zákonných zástupců, neboť vymezit zdravotní služby, které mohou podstatným způsobem negativně ovlivnit další zdravotní stav pacienta nebo kvalitu jeho života, je v praxi velice obtížné. Zejména když chybí seznam takovýchto služeb.

Ustanovení § 35 nového znění ZoZS pak tuto povinnost souhlasu od obou rodičů ruší a zavádí povinnost zjistit názor nezletilého pacienta na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, pokud je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti a věku nezletilého pacienta. Tato konstrukce vychází z občanského zákoníku a zákona o rodině, které předpokládají a umožňují, aby určité právní úkony, pokud je to přiměřené „vyspělosti“ nezletilé osoby, tato osoba prováděla sama.[3] Nově tedy bude platit, že nezletilému pacientovi lze zamýšlené zdravotní služby poskytnout na základě jeho souhlasu, jestliže je provedení takového úkonu přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti, a jestliže odpovídá jeho věku, tedy i v takovém případě, že vůle jeho zákonného zástupce bude opačná.

Závažnost názoru pacienta se bude posuzovat podle jeho věku a stupně rozumové a volní vyspělosti. Tedy s rostoucím věkem roste i váha názoru nezletilého pacienta. Úsudek o rozumové a volní vyspělosti nezletilého pacienta provede přímo ošetřující zdravotnický pracovník. Dojde-li tak lékař k závěru, že nezletilý pacient je způsobilý udělit informovaný souhlas s navrhovanými zdravotními službami, bude mít jeho souhlas stejné právní účinky jako souhlas zletilého pacienta.

U pacientů, kteří jsou zbaveni způsobilosti k právním úkonům, se postupuje obdobně jako u nezletilých pacientů s tou výjimkou, že věk takového pacienta se nezohledňuje, ale přihlíží se pouze ke stupni jeho rozumové a volní vyspělosti.

Nové znění § 35 ZoZS zbavuje poskytovatele zdravotních služeb povinnosti zaznamenávat do zdravotnické dokumentace názor každého nezletilého pacienta nebo pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům.

Ke zrušení opatrovnictví

Další komplikace působí současné znění ustanovení § 35 odst. 3 písm. b) ZoZS, kde je stanoveno, že soud ustanoví opatrovníka nezletilému pacientovi nebo pacientovi se zbavenou způsobilostí k právním úkonům, aby tento opatrovník rozhodl, zda budou takovému pacientovi poskytnuty zdravotní služby, které mohou podstatným způsobem negativně ovlivnit jeho další zdravotní stav nebo kvalitu života, a které nelze poskytnout bez souhlasu jeho zákonného zástupce. Zároveň však musí dojít k tomu, že názor tohoto pacienta je v rozporu s názorem jeho zákonného zástupce. Soud ustanoví dále opatrovníka zejména v případě, je-li rozpor v názorech zákonných zástupců a provedení takové služby vyžaduje souhlas obou rodičů. Není zcela jasné z dikce tohoto ustanovení, jaký je rozsah kompetencí soudem ustanoveného opatrovníka.

Nynější konstrukce soudem ustanoveného opatrovníka (v praxi nevyhovující), bude nahrazena novým postupem, kdy namísto opatrovníka, bude tyto sporné případy o poskytnutí zdravotní služby rozhodovat ošetřující zdravotnický pracovník. Ten bude rozhodovat zejména v případech, kdy nelze získat souhlas zákonného zástupce bez zbytečného odkladu a jedná-li se o neodkladnou péči, která není péčí podle § 38 odst. 4 ZoZS[4], nebo akutní péčí.

Závěrem lze tedy konstatovat, že hlavním přínosem novely ZoZS bude posílení role názoru

nezletilého pacienta nebo pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům, k němuž se bude muset přihlížet. Nově tak bude mít souhlas takového pacienta právní účinky obdobné souhlasu zletilého pacienta, a nahradí tak souhlas jeho zákonného zástupce. Dále pak odpadne zátěž pro soudy, které musely mnohdy až v absurdních případech ustanovovat opatrovníka, i když rozhodnutí o poskytnutí zdravotní služby mohla provést jakákoli nestranná třetí osoba např. ošetřující lékař (zejména pokud nastal rozpor v názorech obou rodičů nezletilého pacienta, nebo i v případech, kdy byl pacientův názor jiný než názor jeho zákonného zástupce). Nezbyvá než doufat, že přijaté řešení usnadní, zrychlí a zefektivní poskytování zdravotních služeb zejména nezletilým a právně nezpůsobilým pacientům, jejichž vůle tak bude od účinnosti přijaté změny posílena.

Mgr. Michaela Fedrová,

2. ročník doktorského studia na Právnické fakultě UK v Praze

[1] Návrh zákona, kterým se mění zákon č. [372/2011](#) Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů

[2] Zákon o zdravotních službách nabyl účinnosti dne 1. 4. 2012

[3] To plyne např. z ustanovení § 9 občanského zákoníku, § 176 občanského soudního řádu, § 31 a 37 zákona o rodině

[4] Ustanovení § 38 odst. 4 „Nezletilému pacientovi nebo pacientovi zbavenému způsobilosti k právním úkonům lze bez souhlasu poskytnout neodkladnou péči, jde-li o

a) případy podle odstavce 3 písm. b), nebo

b) zdravotní služby nezbytné k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví.“

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)

- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)